

МАЇК
ЦОГАНСЕН
ПОВІСТІ

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2023

ПРИГОДИ МАК-ЛЕЙСТОНА, ГАРРІ РУПЕРТА ТА ІНШИХ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Віллі Вецеліус (Willy Wetzelius) — псевдонім Антона Райнке, що народився р. 1893 в німецьких колоністів у Запоріжжі (на Хортиці). Речі свої, написані в легкому жанрі авантурних романів, він зачитував на вечірках у колонії. Цей його роман перекладений нами з рукопису, що дістався до Видавництва після смерти самого Антона Райнке.

Для того, щоби можна було його надрукувати, довелося змінити й зм'ягчити деякі місця його книги, написаної трошки вільно, — бо вона не призначалася до друку. Окрім того, довелося скоротити деякі вставні епізоди (напр., історію Камілли), бо роман справляв вражіння не зовсім закінченого й ці епізоди мали занадто малий зв'язок з ходом дії.

Антон Райнке не повернувся з Німеччини, куди він поїхав з Представництвом. Його застрелив німецький офіцер у випадковій сутичці, що Райнке мав з двома фашистами. Тому, хто пише ці рядки, довелося, перекладаючи, дописувати останню главу — початок її (історію Лейнів) написав сам Вецеліус. Без ніяких змін у стилі Вецеліуса зоставлений III розд.

В особі Дюваля Вецеліус дав деякі риси свого характеру. “Der Mensch ist der machtigste!” було улюбленим прислів'ям Вецеліуса.

М. К.

Розділ 1
ДАМА В ЧОРНОМУ

Африканська пантера. Політ на аероплані. Міс Древінс — економка. Згадка про баладу Е. По «Еннебель Лі». Голод у Росії й на Україні. Бухгалтерів на лець. Бетсі, Мод і Дженні. Дама в чорному. Доктор Ріс. Транспорт «Вікторія». Чоловік з птицею. Гаррі Руперт. Знов міс Древінс — економка. Вибух на морі. Сигарета на водорості. Що подумав би альбатрос, коли б умів курити.

Рівно за хвилину по тому, як пальчик з виплеканими пазурями, що не тільки ніколи не торкався варстату, а й не пришив своїй власниці ні одного гудзика (...) ¹, двері спальні тихо розчинилися й у кімнату легеньким стрибком впурхнула пантера.

Зелені очі молодого, ще не зовсім ізформованого звіря зустрілись із сонними очима дівчини.

Вона вистрибнула з ліжка й, розпалена сном, почала вовтузитися й бавитись з своєю улюбленицею, що більше була б підходила до хащів центральної Африки, ніж до комфортабельної кімнати доньки м-ра Мак-Лейстона.

В Південній Америці є ягуари, та було віддано кілька сот тисяч пудів хліба, щоби дістати справжню африканську пантеру.

Що таке прозаїчний хліб — адже голод не в Америці, а в Радянській Росії. В Америці долари, долари в містера Мак-Лейстона — в Мак-Лейстона є єдина дочка, отже, в дочки м-ра Мак-Лейстона долари.

Тим часом дочці м-ра Мак-Лейстона набридло бавитись з Еннебель, як вона взивала свою іграшку за баладою Е. По, й, швиденько підбігши до письменного стола,

¹ Пропуск в оригіналі. — Упоряд.

вона написала швидкою недбалою рукою: «Доброго ранку, папа! Пришли мені сьогодні Herald».

Потому вона пришила свій телеграм до нашійнику Еннебель і, доручивши її прислузі, почала ждати відповіді, роздивляючись у люстру через усю стіну своє личко, оточене пасмами золотавого волосся... Спочатку далі було написано: наївний аромат 18-літньої не зовсім розквітлої істоти світився в кожній жилці цієї молоді... і т. і.

Але, розміркувавши добре, автор вирішив цього не писати, а запропонувати читачеві самому уявити собі гарненьку 18-літню дівчину, виплекану за всіма правилами мистецтва, зразкове звірятко, без єдиної хиби, що його виховати коштує тисяч людських туберкульозів, тисяч рахітичних дітей... словом сказати, дуже багато доларів. Допіру сказано, що звірятко було без єдиної хиби.

Та це не зовсім точно.

У вихованої міліярдерової дочки була одна хиба — вона звикла читати газети.

Бувають такі випадки в історії, коли навіть крізь грубезну шкіру буржуазного лаку продирається в газеті щось зовсім не передбачене й дуже незручне.

Це було вчора. Міс Древінс, головна керовниця палацу м-ра Лейстона на Avenue, була кисла й нудна, на вираз Едіт, мов старий оселедець; щоби її трохи розсердити, Едіт узяла вечірне число газети «Herald» і почала читати, навмисне роблячи неправильні наголоси й читаючи слова на зразок вимови нью-йоркських пацанів: «New-York, число, місяць. Чутки про жажливу голоднечу в Росії справджуються. Голод нечуваний ще досі винищує цілі місцевості. Голодні жінки їдять своїх дітей. Випадки людодства зареєстровано...».

Раптом вона прочитала щось, що примусило її моментально покинути газету й почервоніти від зусилля не виявити почуття жаху, що її охопило.

Сьогодні, сидючи на килимі перед люстрою, Едіт так замислилась, що навіть скрикнула від несподіванки, коли Еннебель, низько несучи важку голову, торкнула Едіт своїм великим котячим носом.

Зненацька обличчя Едіт зблідло од гніву; замість очікуваної газети на нашійникові пантери була записка, на якій було написано: «Моя маленька фея не повинна бентежити своєї голівки тим, що примушує її замислюватись. Мак».

Цього ранку Едіт сердилася на своїх покоївок і, купуючись, навіть шпурнула в одну з них губкою. Губка, на щастя, влучила тій просто в обличчя, й бризки від ароматної води допомогли їй сховати сльози, що виступили на зачервонілих очах.

Едіт не пішла снідати з батьком, а під час прогулянки в авто різко спинила його перед кіоском із газетами. Обмінявши кілька монет на стос часописів, Едіт ніби заспокоїлася, бо почувала, що задовольнила свою примху. Вона вважала це за примху, бо м-р Лейстон узивав капризами всі її бажання.

Втім, щодо цього я би погодився з м-ром Лейстоном. У міліярдерової дочки співчуття до голодних — це дійсно каприз, садистична розвага. Протягом цілого тижня Едіт вбирала в себе газетні відомості, добуваючи їх то під час поїздок на авто, то підкупаючи прислугу. Жахливий голод, що, не шкодуючи фарб, малювали американські газети, притягав молоду дівчину, як метелика на вогонь.

Вона не могла відірватись від цього нового непереживаного почування, схожого на гіпноз, яке спричиняли в ній оповідання про цар-голод.

За три дні до фатального дня, м-р Лейстон це добре пам'ятав, вони, сидючи поруч у кабінці аероплана, спостерігали розстелені далеко вниз шахмати різнокольорових піль. Нью-Йорк потому сховався в фіолетово-жов-

тому тумані, й синя смуга океанова ласкаво вабила до себе виховану на сантиментальних віршах дівчину. Зненацька Едіт (м-р Лейстон пам'ятав це також добре) повернулася до нього й спитала: «Папа, а чого це в Росії голод?» М-р Лейстон трошки здивувався. — «Голод... Голод в Росії наробили більшовики, вони забрали в селян хліб».

«А чого в одній газеті я читала, що якби європейські держави не піддержували війни серед Росії, то такого голоду не було б».

«Я бачу, ти забагато читаєш», — сердито сказав Мак-Лейстон і замовк.

Як він шкодував про це згодом!

«Значить, нема чого їм допомагати?» — сказала Едіт.

«Я постачаю для АРА — тисячі банок з жиром, — сказав Лейстон. — Ми повинні допомагати навіть язичникові й митареві, сказав господь наш Ісус Христос».

Лейстон змовк і зручніше сів у кріслі, так що його тіло розпливалось над поручні, над спинку, над усе крісло.

Виявлялося, що постачати продукти для АРА дуже вигідна справа. Вона давала не менш як 35 відсотків чистого прибутку. Весь попсований товар ішов туди. Голодний не свиня — все з'їсть.

Крім того, все правління АРА було в руках у благодійника людства, короля хемічної промисловости м-ра Мак-Лейстона. А поза всім цим це дуже непогано виглядало — допомога голодним жертвам більшовизму...

«Он «Вікторія»», — перебив його думки механік, указуючи на північ-схід.

«Де?» — схопилася Едіт.

«Аж ось біла цятка праворуч від статуї Свободи. На рейді».

Едіт уп'ялася очима в білу цятку; «Вікторія» — це був арій-ський транспорт до Росії. З ним мав їхати, окрім штату шпівнів з міністерства справ закордонних, секре-

тар хемічного тресту д-р хемії Джим Ріпс, найближчий помішник Лейстонів.

В уяві Лейстонові повстав баланс головної книги хемічного тресту. В головного бухгалтера був голомозий вигнутий палець. Коли він іскінчив свої пояснення й указав їм на графу «чистий прибуток», то під цифрою залишився темний пітний слід. «Чи є в його жінка?» — подумав Лейстон і вийшов з Едіт з кабінки.

Бетсі, Дженні і Мод служили на органо-хемічній фабриці хемічного тресту.

Сьогодні, йдучи з роботи, вони всі троє стали перед плакатом:

American Relief Administration (ARA)

Купуй квиток в кіно «HYPPODROME»

- 1. Голодні йдуть.*
- 2. Вимерле село й трупи голодних.*
- 3. Мати, що їсть свою дитину.*
- 4. Божевільний од голоду.*

— Треба піти ввечері, — сказала Дженні.

Вони почали підраховувати гроші. Є ще й п'ять пенсів лишку.

Всі троє пішли до Мод: їй треба було щось справити в одежі.

Треба було затягти ниткою дірочки на панчохах. Дірочок було багато — довелося замазати деякі цятки чорним. Нема рації все зашивати, однаково все розлізеться, коли почнеш прати.

В кіно їх трохи розчарували. Треба було скидати пальто в роздягальні.

А залишати ще пенси в бородатого камердинера — це було вже занадто.

Бетсі і Дженні намовляли Мод піти все-таки подивитись. Та вона прекрасно знала, що треба зробити. Вона

байдужим голосом запропонувала свого квитка якомусь клеркові, що стояв у черзі.

Той закліпав білявими віями й був, здається мені, дуже задоволений з того, що може побачити страхіття ХХ віку, не стоявши в черзі. Бетсі й Дженні роздяглись, мов леді, в вестибюлі, а Мод пішла додому.

Коло плакату стояв якийсь чоловік і роздивлявся малюнки.

Коли Мод ізрівнялася з ним, вона його пізнала. Це був немолодий уже робітник, що недавно поступив до фабрики.

— Знаєте, я не пішла сьогодні, — сказала Мод.

— І то добре зробили, — сказав старий. — Вони хочуть нагодувати голодних за кошт наших копійок. На цих копійках Лейстон заробить мільйони. Найдеться досить дурних і без вас.

«Уже знайшлися», — подумала Мод і попростувала до-дому.

За півгодини вона вже сиділа на ліжку й розглядала свої цятковані чорнилом ноги. Боліло в грудях і хотілося спати.

«Добре, що так вийшло», — подумала Мод, і, накрившись пальтом, пробувала заснути. Боліло в грудях і не давало заснути...

Молода жінка в чорному костюмі, загорнута в чорний кrep настільки, що не можна було пізнати її лиця, з рухами, в яких почувалась збалувана життям натура, одшукувала будинок № 34 в одній з фешенебельних вулиць Нью-Йорку. Нарешті вона спинилась на мить перед табличкою, на якій було написано 34.

На передній двері прибито другу табличку:

Д-р Дж. Ріс.

Секретар правління хемічного тресту.

Вдома від... до...

Вона рішуче надала кнопку.

У відповідь на цей рух з-поза ріжку котеджа викотився фіолетовий шматок, що був очевидячки колись білісіньким шпіцом, і взявся гавкати мов скажений.

Дама в чорному чекала терпеливо далі.

Здавалося, що в котеджі жили глухі або мертві.

Щось клацнуло, наче стукнули чийсь залізні зуби, й фіртка саду поволі одійшла, а слідом за нею перед здивованими очима чорної дами тихенько одсунулися важкі двері котеджа.

Собака зник у фіртці, а незнакомка пішла довгим коридором без вікон, освітленим сильною електричною лампою.

Далі холодний передпокій, просякнутий пахощами хемічної лабораторії, й нарешті таємнича одвідувачка опинилася в просторій кімнаті, що вражала своєю обстановкою. Ця кімната здавалася якимось складом якнайріжнотоманітніших річей, нагадувала авкціонний зал, де позношували рештки розкоши збіднілі аристократи й погорілі буржуа.

Не видко було хазяйської руки, що ніби придає життя обстановці.

Усе було вкрито грубим шаром пилу.

Та незнакомка не встигла одняти свого пальця від якоїсь вати, що на ній од цього дотику залишилась еліптична цятка, як у кімнату увійшов господар котеджу, д-р хемії Джим Ріпс.

— М-р Джим Ріпс?

— Цілком слушно, міледі. Чим я можу бути вам корисним?

— Поклянїться мені, Джиме Ріпсе, що ніколи й нікому ви не скажете моєї таємниці.

Ріпс намагався розгледіти риси обличчя незнакомки, старанно сховані серпанком, і скоріше відчув, ніж побачив, що лице її набрало строгого й рішучого виразу.

Погляд його перейшов па прекрасно виплекану молоду фігуру.

Думки калейдоскопом завертілися в його голові. Він мовчки вклонився.

— Ви знаєте, що транспорт АРА за два дні одпливає до Росії.

— О, інакше я не був би їхав на ньому сам з доручення тресту.

— В мене немає грошей. Ось єдине, що мені зосталось, — сказала незнакомка, граційно простягаючи йому окраець серпанкового шарфу.

— Але як я можу стати вам у пригоді?

— В мене є чоловік. Втім, може слухніше було б сказати: в мене був чоловік. Він поїхав до Європи, й ось уже одинадцять місяців, як я не маю од нього звісток і не маю про нього ніяких відомостей... М-р Ріпс, невже ж ви не зрозумієте, що цього досить для того, щоби примусити нещасну жінку просити, благати вас... — вона простягла до його руки.

Д-р хемії Джим Ріпс дуже хотів сказати, що немає для чого їхати так далеко, щоби знайти собі чоловіка — що, приміром, він сам...

Але в тоні й усій постаті незнакомки було щось таке, що не дозволяло сподіватись на успіх від такої пропозиції. У Ріпса майнув у голові зарідок пляну...

Тоном, в якому відчувалося скоріше наказ, ніж прохання, сувора й гарна, мов древнегрецька римлянка, вона сказала, мало не пошепки:

— Ви повинні мене взяти з собою, Джиме Ріпсе.

Чути було, як такав годинник у жилетній кишені д-ра хемії.

Нарешті д-р сказав:

— Але куди він поїхав?

— До Росії.

— Як він міг залишити вас саму?

— Його закликала повинність.

— Вибачте — я вас не розумію.

— Він покинув мене, щоб стати в лави армії, що мала відновити законний порядок у його рідній країні. Він поступив до Білої армії.

Ріпс поспішив стиснути незнакомці руку. Раптом він засуетився.

— Ах я старий осел! Що ж ви стоїте? Сідайте, ради Бога.

Й він присунув їй крісло.

— Я повинна бути в Росії, — сказала вона, сівши. — Це рація мого існування.

Ріпс уважав, що це з його точки зору зовсім не була рацією її існування. Щодо цього, авторові доведеться, мабуть, з ним ізгодитись. Але Ріпс не посмів висловити вголос свої погляди на рацію існування незнакомки.

— Як ваше ім'я? — спитав він.

— Марта Лорен, — одповіла незнакомка.

Вирішено, що m-me Марта Лорен поїде з транспортом, яко сестра-жалібниця.

Окрім того, вона попередила m-ра Ріпса, що аж до прибуття їхнього до Англії сидітиме в каюті.

Їй треба сховати від їзд від деяких близьких людей — з мотивів, що Ріпс напевне ухвалив би, якби він їх знав.

M-р Ріпс мовчки ухвалив ці мотиви, хоча й не знав їх.

— На все добре, — сказала незнакомка. Ріпс проводив її до дверей, копнув ногою фіолетового шпиця, що спробував був загавкати, так, що той одлетів і вдарився об стінку, й закрив за незнакомою двері.

Потім він повернувся назад, але не сідав.

Розставивши ноги, він стояв посеред кімнати й посміхався до якоїсь думки, що захоплювала йому увагу. На лиці його, з яскраво виявленими слідами венеричної хвороби, з'явився раптом якийсь солоденький вираз...

За день до фатального дня — містер Лейстон це добре тямив — пантера Едіт принесла йому од неї записку: «Я люблю тебе за те, що ти допомагаєш голодним. Едіт».

М-р Лейстон посміхнувся, розірвав записку й почав думати. Тіло його розливалось по ліжку, але ліжко м'ярко уступило його вазі й приймало жирні хвилі Лейстонового тіла в свої береги.

Лейстон підрахував несподівані вигоди від операцій з АРА. Цей голод був для нього цілком несподіваним подарунком. АРА збирала гроші дуже добре й не насмілилась би брати крам в іншого, як у Лейстона.

Якщо так буде й далі, міркував благодійник голодних, то можна буде здійснити деякі невеличкі проекти.

«Благодійник голодних» — ах, так.

Сама Едіт дякувала йому за голодних. Перед обличчям м-ра Лейстона з'явилась величезна графа Головної Книги, й він заснув на восьмій цифрі зверху.

Величезний вантажний транспорт «Вікторія» ось уже три дні плыв в рейсі Америка — Европа.

На борту було безлюдно й спокійно. Важкий ніс не втомно колов зелене багно хвиль, що пружавою масою розходилися обіруч корпусу корабля, одпливали далі й зникали в крайнебі.

Уже два дні суцільний круг неба без перерви держав корабель в синіх обценьках. Кожного вечора Марта Лорен виходила на палубу дихати свіжим повітрям.

Після дня в задушній каюті, хоч як ні комфортабельно її спорудив Ріпс, треба було набратися свіжого вітру.

До сього часу д-р Ріпс не утрудняв Марту Лорен своїми одвідинами. Тій це здавалося цілком природнім, але читачеві, що випадково ознайомився з деякими думками шановного доктора, це ледве чи здаватиметься природнім. Причина цього з'явища, як вияснено з рецепта, віддано-

го в корабельну аптечку, та, що доктор хемії заслабував на шлунок, в такий спосіб, що почував себе абсолютно нездатним вести розмову з дамою на протязі години. Допіру сьогодні йому полегшало трохи, але він не приходив з візитом до Марти Лорен.

В описуваний вечір погода дуже змінилася, ясний спочатку захід засотався сивими хмарами, море надулося, стемніло й глухо гарчало.

Марта довго гуляла по палубі, заглиблена в свої думки...

Була вже темна ніч, коли вона опам'яталась від своєї задумливости.

Вона підійшла до дверей, що вели униз у каюту, двері не піддавалися; вона штовхнула дужче — вони були замкнені.

Вона постояла з хвилину й підійшла до дверей, що вели в машинний відділ пароплаву.

Ці двері також були замкнені — це було ще зрозуміло — але чому ж ті?

Вона не знала, що й думати. Важке передчуття охопило все її тіло.

Вона зробила кілька кроків до борту. Власні її кроки дзвінко пролунали крізь рівномірне гудіння машини.

Вона оглянулася. На палубі нікого не було.

Нарешті вона сіла на купу тросів, що лежали коло поручнів, і схилила голову на поручні борту. Раптом вона схопилась мов ужалена: її щока прийшлась на чийсь палець, що здавлювали поручні. Інстинктивно вона почала подаватись до середини пароплаву. З сутіні виділилась якась постать. Марта скрикнула, й у тій же хвилі чиясь рука схопила її за лікоть.

Мартиніві було 45 літ. Ніхто не знав, звідки він узявся. Деякі вважали, що він ірландець, ґрунтуючись на його акценті, але інколи ті, що його бачили частіше в коршмі,

спостерігали, як він, схиливши голову на руки, вимовляв перед себе якісь зовсім незрозумілі слова з горловими звуками, якимсь свистом.

«Знову забалакав старий по-мавпячому», — зауважав хтось пошепки, бо вголос ніхто не насмівлювався глузувати з нього. Всі знали його вже моряком, але за два місяці до відплиття «Вікторії» він зник з корчем і ніхто його не бачив. Ходили чутки, що він працює десь на фабриці, інші казали, що його посаджено у в'язницю. На руках його були смуги, що наливалися кров'ю, коли його охоплював гнів, так само як широкий шрам через усе обличчя.

За день до відплиття «Вікторії» він знову з'явився на очі. Його бачили в конторі, де наймалися матроси.

Мартина з охотою прийнято на транспорт старшим матросом. Його посвідки вказували, що він бував боцманом на тихоокеанських шкунах, знову деякі казали, що він бував капітаном корсара, посилаючись на дику птицю, витатуїровану серед двох круглих м'язів на грудях.

На кораблі його товариші помітили, що він очевидно чогось цікавився доктором хемії м-ром Джимом Ріпсом.

Дж. Ріпс наблизив своє обличчя до зляканої дівчини й прошепотів: «Не бійтесь — ви зо мною — я вас люблю».

Рука його не випускала її ліктя.

«Ідіть геть!» — сказала вона задихуючись і пробуючи визволити руку.

Але доктор схопив її ще за другу руку й сказав:

«Не пручайтесь, це річ абсолютно безнадійна. Тут нікого нема. Вислухайте мене спокійно. Вам все одно доведеться мене вислухати. Ну, не будьте ж дурною, заспокійтеся».

«Кажіть, ради Бога, й пустіть мене», — прошепотіла вона.

«Я не Дж. Ріпс, — сказав той. — Та хто б я не був, а я вас люблю. Вам нема чого їхати шукати чоловіка, я маю долари, дуже багато доларів, скільки вам і не снилося».

«Що ж вам треба від мене?» — простогнала вона.

«Ви знаєте, чого мені од вас треба. Рішайте швидше, бо я не люблю, коли мене дратують. Ви почали дратувати мене з тої секунди, як прийшли до мене. Так чи інакше, але ви зробите те, чого я хочу від вас».

«Хто ви такий? — сказала вона, щоб виграти час. — Я не маю охоти зв'язуватися з каторжником».

Ріпс настоював, його слова ставали чимраз загрозливіші. Він охмелів і став гладити її рукою по грудях, по животу. Марта почала відчувати, що їй робиться млосно. Ще хвилину, й він робитиме з нею, що схоче.

Вона кинула йому в обличчя кілька грубих лайок, але він, немов не чувши їх, казав своє, й щораз сміливіші ставали його руки.

Раптом вона одкинула з обличчя серпанок і крикнула: «Подивіться на мене!»

Перед Ріпсом була Едіт Лейстон.

На секунду звикле почуття рабської підлоти опанувало Ріпсом. Він випустив її руки. Вона кинулась бігти, але в тій же хвилі він знов спіймав її за руку.

«Це не міняє справи, — сказав він хрипко. — Я маю доручення від Лейстона заправляти транспортом. Вам ніхто не повірить».

«Пустіть! — зойкнула Едіт. — Ви поплатитесь за це».

Ріпс витяг з кишені якусь чорну річ.

«Мовчіть, коли не хочете опинитись за бортом. Я застрелю Марту Лорен, як кішку, й мене виправдає кожний суд, я маю долари. Ви це розумієте. Я плював на всі суди».

Й він перевів кнопку на бравнінгу.

«В останній раз питаюсь в вас — ви зробите те, що я від вас вимагаю?»

«Ні!» — скрикнула істерично Едіт. Ріпс підняв дуло револьвера.

В цій хвилі револьвер вилетів з його руки й дзвінко ляснув об двері. Над Ріпсом мов хмара стояла якась постать — минула сота частка секунди, й д-р хемії лежав долі, хряснули кістки.

«Не вбивайте!» — інстинктивно вигукнула дівчина й кинулася до двох чоловіків.

Напівмертва від страху і здивування, вона почула якесь ніби звіряче бурмотіння, якийсь горловий свист, наче на Ріпса напала гігантова мавпа.

Вона одсахнулася, але в цій хвилі два тіла докотились до неї й руки її торкнулись якась груба тканина.

«Людина», — промайнула в голові її гадка, й вона закричала знову:

«Не вбивайте, ради Бога!»

Але постать не збиралась вбивати Ріпса. Натомість вона щось вовтузилася коло його очей. На смерть перелякана дівчина думала, що доктора осліплюють. Вся тремтячи, як осиковий лист, вона глянула на руки невідомого чоловіка. Руки методично зав'язували очі докторові хемії Дж. Ріпсові.

Потім чоловік взяв доктора одною рукою під пахву, одімкнув двері й зник сходами машинового відділу.

Едіт хотіла бігти за ним, але він рукою наказав їй зоставатися.

Знесилена дівчина сіла на стос мотуззя. Через хвилину чоловік вернувся.

«Знаєте, що я вам скажу? — сказав він по-англійськи. — Стережіться отого д-ра та не виходьте краще з своєї каюти. Крім усього іншого він венерик, і ви ризикуєте спіймати хворобу».

Міліярдерова дочка хотіла образитися, але швидко втямила, що це тут буде не до речі.

«Ви знаєте, хто я? Я — Едіт Мак-Лейстон, — сказала вона. — Мак-Лейстон зуміє нагородити вас».

Чоловік витягнув ліхтарика й подивився на Едіт. В одбитому світлі вона побачила кремезну фігуру з розстібнутим по-матроському коміром. На грудях виблискувала синім якась тагуїровка.

При імені Мак-Лейстона чоловік якось невиразно захрипів.

«Мені не треба Лейстонової нагороди. Робіть так, як я вам сказав. Прощайте!» — і він повернувся, щоби йти.

«Стривайте, — скрикнула Едіт, — скажіть, хто ви. Вам загрожує небезпека. Ріпс зітре вас з лиця землі».

«Ріпс не зітре мене з лиця землі, бо він не знає, хто перебив йому справу. Він і не дізнається цього, бо вахтенний удвічі менший за мене на зріст: спить зараз як мертвий».

А що до того, хто я такий, то вам немає до цього діла. Я не маю найменшого бажання бути з вами знайомим. І стережіться, бо такий випадок, як сьогодні, буде не кожного разу. Прощайте».

Й матрос зник у дверях.

Едіт повагалась ще з хвилину й зійшла теж униз.

На поручнях сходів вона раптом відчула щось липке. З огидою прибравши руку, вона піднесла її до лямпового світла. На пальцях залишилися цятки крові.

Не знаю, чим пояснити той факт, що Гаррі Руперт ні разу не зустрівся на транспорті з Мартином. Обоє вони були робітники хемічного виробництва, коли вірять чуткам, що поширювалися навколо Мартина.

Гаррі ж був робітник з хемічної лабораторії славнозвісного професора Двела й їхав у Європу за якимсь ділом, суть якого ще не з'ясована.

Та на транспорті Мартин був старший матрос, а Гаррі випадковий пасажир.

Мартин не цікавився пасажирами, а Гаррі сидів через всі дні з якимись книжками.

Ані першому, ані другому й на думку не спадало, як їх може зв'язати пізніше доля.

Едіт, опинившись в каюті, не могла спати. Що робити? Як далі бути?

Вона не намагалася знайти щось утішного в тій ста-новищі, в якому вона опинилася. Вона не ховала голову під крило, мов казуар. Дійсність була жахлива з її точки погляду.

Потрапивши в лапи докторові Ріпсові, захворіти на жахливу хворобу, від якої немає рятунку. Як вона шкодувала, що втекла з Нью-Йорку потайки. Вона могла якось намовити м-ра Мак-Лейстона, зрештою могла б хоч зоставити йому свою адресу. Грошей не було. Вона взяла з собою всі свої коштовні речі — це була чимала сума, але ховала в собі небезпеку. Втома звала до сну, й помалу Едіт заснула. Заснула, як була, не роздягшись, навіть не розстібнувши вузького коміру, який носили в 192... році. Щось не давало їй заснути, щось настирно кружляло за її спиною. Вона старанно оглядалась, обшукувала всі закутки своєї кімнати, кликала міс Древінс, і вони починали шукати вдвох. Ніде нічого не було, й міс Древінс збиралася йти, але за спиною все щось кружляло. Міс Древінс нарешті пішла. Стало душно. Нічим було дихати. Вона хотіла скрикнути й не могла. Нарешті вона пересилила себе й оглянулася. З-за поручнів борта показується обличчя, простягається волохата рука. Вона росте, росте, росте, досягає гігантських розмірів. Це не людське лице. Величезний висунутий наперед щелеп це показує — це лице гігантової людиноподібної мавпи. Мавпа хапає Едіт за руку й зриває з неї кільце. Едіт дико скрикує й прокидається вся в холоднім поті...

Д-р Джим Ріпс більше не турбував Едіт своїми одвідинами. Шановний учений знову не виходив на світ цілий день, а другого дня вийшов з перев'язаною фізіономією.

«Наслідки занадто гострої бритви», — сказав доктор у відповідь на запитання помішника капітана.

«Вони не стануть нам на перешкоді, щоб роздушити шклянку грогу», — додав він, і обоє подалися до їдальні.

В цей день Едіт дістала від Ріпса записку. Спочатку вона хотіла її викинути не читаючи, але обережність підказала їй не гребати ніяким засобом боротьби.

Насамперед дозвольте висловити Вам подяку за те співчуття Ваше, що допомогло мені врятуватися з рук злочинця. Злочинець уже знайдений, і його жде законна кара. Я більше не турбуватиму Вас своєю присутністю й, коли дозволите, зроблю все, що можу, щоби допомогти Вам вернутися додому.

Д-р хемії Дж. Ріпс.

Додому?

«Коли й вернуся додому, то не з Вашою допомогою, — подумала Едіт, — грошей стане».

Але невже ж він пише правду й матроса знайдено.

Вона бачила Мартина на палубі. Очевидно, його не заарештовано. Може, д-р Ріпс не збирається його арештувати й віддавати під суд, а хоче розправитися з ним по способу Ку-клукс-клан, тобто наймоднішим культурним американсько-капіталістичним самосудом.

Його шпики, мабуть, стежать за Мартином і, вибравши зручну хвилю, вирядять його на той світ. При одній думці про це кров захолола в жилах Едіт — він її врятував.

ЗМІСТ

ПРИГОДИ МАК-ЛЕЙСТОНА, ГАРРІ РУПЕРТА ТА ІНШИХ	3
ПЕРЕДНЄ СЛОВО.	3
Розділ 1. ДАМА В ЧОРНОМУ	4
Розділ 2. КАФЕ СИНЬОЇ МАВПИ	22
Розділ 3. МАКЕКЕМБЕ-ЛА-МОТУ-МА-МЕ	41
Розділ 4. КАВАЛЕРГАРДСЬКОГО ПОЛКУ РОТМІСТР	66
Розділ 5. ПРОБЛЕМА ПРОТЕЇНІВ	83
Розділ 6. КОРОЛЬ У КОЛОДКАХ	100
Розділ 7. МАВП'ЯЧА РУКА	118
Розділ 8. АМЕРИКАНЕЦЬ НА УКРАЇНІ	136
Розділ 9. НОВИЙ СПОСІБ ЛІТАТИ	152
Розділ 10. ЛЕЙН МОЛОДШИЙ І ЛЕЙН СТАРШИЙ	169
ПОДОРОЖ УЧЕНОГО ДОКТОРА ЛЕОНАРДО І ЙОГО МАЙБУТНЬОЇ КОХАНКИ ПРЕКРАСНОЇ АЛЬЧЕСТИ У СЛОБОЖАНСЬКУ ШВАЙЦАРІЮ . .	183
ПРОЛОГ	184
КНИГА ПЕРША	214
КНИГА ДРУГА	235
ЕПІЛОГ	275
КНИГА ТРЕТЯ	276
ПІСЛЯСЛОВО	315
ПРИМІТКИ	317